

מטעמי תורת זילים

פרשת יתרו – מעשה עשיית לוחות הברית

עם ישראל הגיעו למרגלות הר סיני ושם הקב"ה אמר להם את כל עשרת הדברות (ראה רמב"ן שמות כ, ז ד"ה ואני אפרש לך קבלת רבותינו). **משה רבינו עלה להר סיני והוריד את שני לוחות הברית שהיו מעשה ידיו של ה' ועליהם היה כתוב את עשרת הדברות**, כפי נאמר "וַיִּפֹּן וַיֵּרָד מִן הַהָר וַיְשִׁיגֵי לַחֹת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחֹת פְּתָבִים מְשֻׁנֵי עֲבְרִיָהֶם מִזָּה וּמִזָּה הֵם פְּתָבִים: וְהַלָּחֹת מְעֻשָׂה אֱלֹהִים הִמָּה וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלָּחֹת" (שמות לב, טו – טז). **אך כאשר ירד משה רבינו וראה את העגל הוא שיבר את לוחות הברית שבידו**, שנאמר "וַיִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּחְנָה וַיֵּרָא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלַת וַיִּחַר אָף מְשֻׁנֵי וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ אֶת הַלָּחֹת וַיִּשְׂבֹּר אֹתָם תַּחַת הָהָר" (שמות לב, יט).

אחר כך הקב"ה ציווה את משה רבינו להכין לוחות שניים, שנאמר "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פֶּסֶל לָךְ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים כְּרֹאשֵׁינִי וְכַתְּבָתִּי עַל הַלָּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלָּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ" (שמות לד, א). **משה רבינו הכין את הלוחות השניים, ואחרי שעלה עמהם להר סיני הוא הוריד אותם כשעליהם כתובים מחדש עשרת הדברות**, שנאמר "וַיִּהְיֶה שֵׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאֲרֻבָּעִים לַיְלָה לָחֵם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה וַיִּכְתֹּב עַל הַלָּחֹת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים: וַיְהִי בְּרִדַּת מֹשֶׁה מִהָר שִׁנֵּי וַשְׁנֵי לַחֹת הָעֵדֻת בְּיַד מֹשֶׁה בְּרִדְתּוֹ מִן הָהָר" (שמות לד, כח – כט).

ויש להתבונן, מה היה מעלתם של הלוחות הראשונים שהיו מעשי ידיו של הבורא, לעומת הלוחות שהיו מעשי ידיו של משה רבינו?

לוחות הברית נוצרו לפני בריאת העולם והתגשמו במעשה בראשית

הקב"ה יצר לוחות רוחניים קודם שנברא העולם (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה אמר רבי שמעון) **שהיו פְּלִלוֹת כֹּל הַתּוֹרָה, וקדמו לעולם כמו שהתורה קדמה לעולם** (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י). **לוחות אלו נבראו מן השמים** (פירקי דרבי אליעזר) פרק מו ד"ה רב כהנא אומר (הלוחות) **מתחת 'כסא הכבוד'** (תרגום יונתן שמות לא, יח) **ויש אומרים מ'כסא הכבוד' עצמו** (פירוש 'הרוקח' פרשת עקב פרק ח, י ד"ה כתובים באצבע, ירע שמשון) פרשת כי תשא דף פה ע"ב טור א ד"ה מדרש תנחומא), **על ידי 'אש לבנה' שכביכול נאצל ממנה 'אבן ספיר' כמשקל ארבעים סאה. והיתה האבן כדמות כסא הכבוד** (פירוש 'הרוקח' פרשת עקב פרק ח, י ד"ה כתובים באצבע) **כפי שנאמר על כסא הכבוד עצמו "כַּמְיָאָה אֲבָן סַפִּיר דְּמוּת פְּסָא"** (יחזקאל א, כו) (קהלת יעקב) ערך לו ד"ה לוחות הן). **'האבן' הזאת של הלוחות היתה נראית מחולקת לכעין שתי אבנים יקרות העשויות מסנפרינון, שלא היו במציאות גשמית ממש** (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י).

ובשעה שגמר ה' את מעשי הבראה והגיע 'בין השמשות' (פירוש 'הרוקח' פרשת עקב פרק ח, י ד"ה כתובים באצבע) **של ערב שבת** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה אמר רבי שמעון) **הראשונה, מיד לאחר ששת ימי בראשית** (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י), **אז התגלו אותם הלוחות הרוחניים** (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י) **והקב"ה נפח בהם, עד שהם התפשטו לשני לוחות גשמיים** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה ממה אתעבדו) **של אבנים מרובעות** (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י), **העשויות מאבן סנפרינון גשמי ממש** (עץ הדעת טובי' למהרח"ו פרשת כי תשא על הפסוק 'ויתן אל משה'). **ועל זה אמרו רבותינו כי הלוחות 'נבראו' בין השמשות** (ראה פרקי אבות ה, ו) (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י).

שני לוחות הברית שקלו יחד ארבעים סאה (תרגום יונתן שמות לא, יח) **והיו שווים במראהם** (ילקוט ראובני פרשת ואתחנן על הפסוק 'ויגד לכם וגו' בשם פסיקתא זוטרתא) **ונראים שניהם יחד כמו לוח אחד** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"א ד"ה תאנא כתיב) **שאורכו ורחבו היה ששה טפחים על ששה טפחים ועוביו שלשה טפחים** (גמי' בבא בתרא דף יד ע"א). **הלוחות היו מרוקמים בשנים עשר גוונים מצד אחד ושנים עשר גוונים מצד שני כנגד עשרים וארבע ספרי התנ"ך. וזה נרמז בפסוק שנאמר על הלוחות "מָזָה וּמִזָּה הֵם פְּתָבִים"** (שמות לב, טו) **כי שתי פעמים התיבה "זָה" יוצא גמטריא עשרים וארבע** (תיקוני זוהרי' תיקונא שתיקאה דף קמה ע"א ד"ה ובוצינא קדישא). **ואחרי שהלוחות נבראו הקב"ה הצפינם עד זמן נתינתם לישראל** (אור החמה) על זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה 'רש"י כלא חדי' בדעת רשב"י מהרא"י).

עשרת הדברות שנאמרו מפי ה' התעופפו ונחקקו בתוך לוחות הברית

כאשר הדברות יצאו מפי ה' יתברך (שיר השירים רבה) פרשה א אות ב בדעת רבנו. וראה רמב"ן שמות כ, ז ד"ה ואני אפרש לך קבלת רבותינו. וראה תרגום יונתן שמות כ, ב) **בהר סיני, אז היו פורחות האותיות ונראות לישראל כדמות אש מבהקת** (ילקוט ראובני) פרשת עקב על הפסוק 'ויתן ה' אלי בשם ספר ציוני) **בגוון של אש שחורה** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"א ד"ה אמר רבי חייא) **וכמעין זיקים וברקים** (תרגום יונתן שמות כ, ב ע"י"ש). **והן הקיפו את כל מחנה ישראל שהיה גודלו שמונה עשרה מיל על שמונה עשרה מיל** (שיר השירים רבה) פרשה א אות ב), **כאשר כל ישראל היו רואים אז** (ומכילתא) פרשת יתרו תחילת אות ט) **כיצד הקול שיצא פרח ועף באוויר השמים** (תרגום יונתן שמות כ, א). **וישראל ראו בתוך כל דָּבָר כמה טעמים וכמה הלכות וכמה מדרשים של כל מצוה ומצוה** (עפ"י יסודי רזי"א לבעל 'הרוקח' הלכות הדיבור ד"ה הדבור נברא ומלאך בשם 'ספרי' פרשת האזינו).

הדיבור בעצמו היה מחזר על כל אחד ואחד מישראל ואומר "קבלני עליך, כך וכך מצוות יש בי, כך וכך דינים יש בי, כך וכך עונשים יש בי, כך וכך גזירות יש בי". **והיו ישראל אומר "הן והן", ומיד הדיבור היה מנשק אותם על פיהם ומלמד אותם את אותה התורה. ועל זה נאמר "רַק הַשְּׂמֵר לָךְ וְשִׁמְרֵם נִפְשֶׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ" (דברים ד, ט), "פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ" – איך שהיה 'הדיבור' מדבר עמך (שיר השירים רבה) פרשה א אות ב) **בלשון הקודש. ועל זה גם נאמר "הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֶת־ה' וַיִּחַי" (דברים ד, לו) וכן נאמר "כִּי מִי כָל בְּשׂוֹר אֲשֶׁר שָׁמַע קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כְּמִנְיֵן וַיִּחַי" (דברים ה, כט), "כַּמְנִי" – שדיבר בלשון הקודש שלנו** (יסודי רזי"א) הלכות הדיבור ד"ה הדבור נברא ומלאך).**

אחרי שהדיבור הקיף את מחנה ישראל הוא חזר אל הקב"ה, אשר מיד חקק אותו בתוך הלוחות (שיר השירים רבה) פרשה א אות ב) **שהיו מכוסים אז ב'אש לבנה'** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"א ד"ה 'אמר רבי חייא' בשם רבי חייא. ראה זוהר סבא דמשפטים דף קיד ע"א ד"ה והמכתב מכתב). **ונחקקו הדברות בלוחות כמו חותם בתוך**

שעה (סודי רזי"א לבעל 'הרוקח' הלכות הדיבור ד"ה הדבור נברא ומלאך), כאשר כוח הקול הגדול של כל דיבר ודיבר שאמר הקב"ה בקע את 'לבנת הספיר' של הלוחות בתואר צורת האותיות וכעין מה שהיתה בוקעת 'תולעת השמיר' את האבן. ואחר כך 'האש השחורה' נכנסה בחקק בקיעת תואר האותיות והיתה נראית ככתיבה. **וכך היה עם כל אחד ואחד מהדברות** (פירוש 'הרוקח' על התורה פרשת עקב ח, י ד"ה כתובים באצבע). לכן נאמר **'וַהֲלַחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְּקַתְבַּת מְקַתְבַּת אֱלֹהִים הוּא חֲרוֹת עַל הַלְחָת'** (שמות לב, טו), **"עַל הַלְחָת" דווקא ולא 'בַּלְחָת' לפי שאלו נקבעו עליהם מלמעלה** (וכלי יקר' פרשת כי תשא פרק לב, טז ד"ה והלוחות מעשה אלקים).

חקיקת האותיות בלוחות היתה מלפנים ומאחור (עפ"י זוהר פרשת יתרו דף פד ע"א ד"ה 'אמר רבי חייא' בשם רבי חייא, 'תרגום יונתן' שמות כ, ב), **כך שהיה אפשר לקרוא משני הכיוונים את מה שכתוב בלוחות** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"א ד"ה אמר רבי יהודה), **ובדרך נס** (עבודת הקודש' לרב מאיר בן גבאי זצ"ל חלק ד פרק לב ד"ה ולפי שזה דבר קשה) **האותיות לא היו הפוכות**. ועוד היה נס בתוך הנס הזה, שאפשר היה לקרוא את הכתב גם משני הצדדים של הלוחות – כלומר בסך הכל הם נקראו מכל ארבע הכיוונים. וזהו מה שנאמר **"לַחַת פְּתִימִים מְשִׁנֵי עֶבְרִיָהּ מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם פְּתִימִים"** (שמות לב, טו), **"מְשִׁנֵי עֶבְרִיָהּ" – פנים ואחור, "מִזֶּה וּמִזֶּה" – גם משני צדדיהם** (אלשיך הקדוש' פרשת כי תשא פרק לב, טו ד"ה עוד יתכן). **ועוד נס אחר היה בלוחות הברית, שהיה אפשר לקרוא בלוח הימני את כל הדברות של הלוח השמאלי, ובלוח השמאלי את כל הדברות של הלוח הימני** (זוהר פרשת יתרו דף פד ע"ב ד"ה יהא כיצד).

קדושת האותיות שעל לוחות הברית נשאה את הלוחות ואת משה רבינו

'לוחות הברית' היו נושאים את עצמם (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויהי כאשר קרב אל, רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לד ד"ה והיו הכתובים) **כי הם היו בבחינת 'חי הנושא את עצמו'** (ליקוטי השי"ס מהאר"י ז"ל חלק יכה ה' דף מב ע"ב, 'שפתי כהן על התורה' פרשת עקב על הפסוק 'ואתפוש בשני הלחת') **מלוח האותיות** (גמ' ירושלמי גמ' תענית פרק ד הלכה ה, עפ"י מדרש תנחומא פרשת כי תשא אות כו) **שהיו כמו 'נשמה' לגוף** (שפתי כהן על התורה' פרשת עקב על הפסוק 'ואתפוש בשני הלחת'). **וכך האותיות נשאו את הלוחות אף שמשא משקלם היה ארבעים סאה** (גמ' ירושלמי גמ' תענית פרק ד הלכה ה, עפ"י 'מדרש תנחומא' פרשת כי תשא אות כו, 'ליקוטי השי"ס מהאר"י ז"ל חלק יכה ה' דף מב ע"ב), **ועמם היו נושאות גם את משה רבינו שהחזיק בהם** (פרקי דרבי אליעזר' פרק מה ד"ה לקח משה את הלוחות), **כי מרוב קדושתם היו נושאות גם את נושאים** (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויהי כאשר קרב אל, רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לד ד"ה והיו הכתובים).

לכן כאשר משה רבינו הוריד את הלוחות מהר סיני הוא לא הרגיש בכלל את כובד משאם (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויהי כאשר קרב אל, והיה נושא את שני הלוחות בידו (ורבינו אפרים על התורה' פרשת כי תשא לב, טו) **הימנית בלבד** (ביאור הרד"ל 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לט ד"ה כבדן על ידיו) **כאילו הוא נושא בידו תפוח, שנאמר "וַיִּפֶן וַיֵּרָד מִשָּׁה מִן הַהָר וַיִּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ"** (שמות לב, טו) (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויהי כאשר קרב אל'), **וכל שכן שלמעשה הוא לא נשא אותם אלא הם נשאו אותו**. לכן משה רבינו לא היה צריך לטרוח כלל בירידה מהר סיני, אלא איך שפנה לרדת מיד נשאו אותו הלוחות למטה מן ההר. וזהו מה שנאמר עליו בפסוק **"וַיִּפֶן וַיֵּרָד מִשָּׁה מִן הַהָר"** (שמות לב, טו) **ללמד שמיד כשפנה לרדת כבר ירד מן ההר** (אלשיך הקדוש' פרשת כי תשא פרק לב, יד ד"ה עוד יתכן כו).

האותיות שהיו על לוחות הברית פרחו והסתלקו מחמת טומאת העגל

כאשר משה רבינו היה על הר סיני, אמר לו ה' **"קֶדֶךָ רַד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הֶעֱלִית מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם"** (שמות לב, ז). **ועל אף שידע משה רבינו על חטאם הוא העדיף להוריד את הלוחות הברית מן ההר, כי חשב שתוקף אורם של הלוחות יבריא את המזיקים ואת רוחות הטומאה שנכנסו בתוך ישראל** (מעבר יבק' שפת אמת פרק טז ד"ה ובוה למה). **וכאשר ירד משה רבינו מן ההר עם הלוחות, 'הכתב' שבלוחות אכן ראה את התופים והמחולות ואת העגל** (פרקי דרבי אליעזר' פרק מה ד"ה לקח משה את) **כפי שנאמר "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּחֲנֶה וַיִּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלֹתָיִם"** (שמות לב, יט), **"וַיִּרְא" – הכוונה ליכתב' שראה, ואין הכוונה למשה**. לכן נאמר בפסוק הזה שהוא ראה קודם את **"הָעֵגֶל"** לפני ה"מחלות" על אף שהמחולות היו בהמון רב ונשמע קולם יותר מאשר עגל קטן, **משום שְׂרָאָה זו היתה רוחנית ולא גשמית, והכתב' הרגיש תחילה בטומאת "הָעֵגֶל" שהיתה גדולה יותר מטומאת ה"מחלות"** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לו ד"ה את התפים ואת המחולות).

ומכיוון שהקדושה לא עומדת במקום טומאה, לכן כאשר קרב משה למחנה ששם היתה טומאת העבודה זרה הקשה, התחילה קדושת הלוחות להסתלק לה. ומחמת כן הכבידו הלוחות על ידו האחת של משה רבינו עד שהיה צריך להסתייע גם בידו השנייה. **וכאשר קרב משה יותר אל מקום הטומאה** (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויהי כאשר קרב אל') **שהיה מקום 'רשות הרבים' והקליפות' שהתגרו בישראל** (מעבר יבק' שפת אמת פרק טז ד"ה ובוה נדע למה), **אזי הסתלקה קדושתם של הלוחות לגמרי** (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויהי כאשר קרב אל, מעבר יבק' שפת אמת פרק טז ד"ה ובוה נדע למה) **ופרח רושם הכתב מאותם הלוחות שהחזיק משה רבינו, ועלה לו למעלה** (ראה גמ' פסחים דף פז ע"ב) (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לו - לח ד"ה ברחו הכתובים וד"ה ופרחו) **במראה אש** (ליקוטי ראובני' פרשת עקב על הפסוק 'ויתן ה' אלי בשם ספר ציונה) **לעיניהם של ישראל** (עפ"י 'תרגום יונתן' דברים פרק ט, יז), **וגם לנגד עיניו של משה רבינו שראה כיצד עולות האותיות למקומן עד לימין כסא הכבוד** (פירוש 'הרוקח' פרשת עקב פרק ט, טו). **לכן דרשו רבותינו שאפשר לקרוא את התיבה "חרות" שבפסוק "חרות על הלחת" (שמות לב, טו) גם בניקוד "חרות" (ראה פרקי אבות ו, ב), ובוה רמזו שהאותיות הללו היו 'בני חורין' ולא השתעבדו אל לוחות האבן כלל, ולא התבטלו בביטול הלוחות שהרי בשבירתן האותיות פרחו להן** (וכלי יקר' פרשת כי תשא פרק לב, טז ד"ה והלוחות מעשה אלקים).

שם של הלוחות העיד על הכתוב בהם, לכן בסילוק קדושת הלוחות ופריחת האותיות השתנה שםם של הלוחות. כי בתחילה כאשר ירד משה רבינו מהר סיני נקראו הלוחות בשם **"לחת העדות"**, שנאמר **"וַיִּפֶן וַיֵּרָד מִשָּׁה מִן הַהָר וַיִּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לַחַת פְּתִימִים מְשִׁנֵי עֶבְרִיָהּ מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם פְּתִימִים"** (שמות לב, טו), אך בשעת שבירתם הם נקראו **"לחת"** סתם שנאמר **"וַיִּחַר אֶף מִשָּׁה וַיִּשְׁלַךְ מִיָּדוֹ אֶת הַלְחָת וַיִּשְׁבֵר אֶתֶם יַחַת הָהָר"** (שמות לב, טו). וכן הוא בספר דברים שבתחילה נקראו הלוחות בשם **"לוחות הברית"** שנאמר **"וַיִּאָּפֶן וַיֵּרָד מִן הַהָר וַיִּשְׁנֵי לַחַת הָבְרִית עַל שְׁתֵּי יָדָיו"** (דברים ט, טו), אך בשעת שבירתם נקראו **"לחת"** סתם שנאמר **"וַיִּאָּפֶשׂ בְּשֵׁנֵי הַלְחָת וַאֲשַׁלְּכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָיו וַאֲשַׁבֵּרֶם לְעֵינֵיכֶם"** (דברים ט, יז) (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לה ד"ה וכשראו את התפים).

סילוקן של האותיות מהלוחות נרמז גם בפסוק **"וַאֲשַׁלְּכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָיו וַאֲשַׁבֵּרֶם לְעֵינֵיכֶם"** (דברים ט, יז), **שהתיבה "וַאֲשַׁלְּכֶם" נכתבה כשהיא חסרה את האות 'י' – כי פרחו להם עשרת הדברות מתוך הלוחות** (ורבינו אפרים על התורה' פרשת כי תשא לב, טו) **ונאמר "לְעֵינֵיכֶם" כי היה זה לעיניהם של ישראל** (פירוש הרוקח' פרשת עקב ט, יז על הפסוק 'וואשלכם'). וכן נרמז סילוק האותיות בתיבה **"לחת"**, שבתחילה היא נכתבה מלאה באות 'י' כפי שנאמר **"וַיִּאָּפֶן וַיֵּרָד מִן הַהָר וַיִּשְׁנֵי לַחַת הָבְרִית עַל שְׁתֵּי יָדָיו"** (דברים ט, טו), ואילו בשעת השבירה של

הלוחות היא נכתבה חסרה את האות י' שנאמר "וְאֶתֶּפֶשׁ בְּשֵׁנֵי תַלְחַת וְאֶשְׁלַכְם מֵעַל שְׂפָתַי יָדָי" (דברים ט, יז) **כדי לרמוז שכאשר הגיעו הלוחות לתחומו של העגל פרוח מהם האותיות** (ישפתי כהן על התורה/ פרשת עקב על הפסוק 'ואתפוש בשני הלחת').

לוחות הברית הראשונים נשברו לששים ריבוא חלקים בתחתית הר סיני

כאשר פרח הכתב (ישפתי כהן על התורה/ פרשת כי תשא ד"ה וכתב הרמב"ן ז"ל) **נעשו הלוחות כבדים בידי משה רבינו** (מדרש תנחומא/ פרשת כי תשא אות ל, ירושלמי גמ' תענית פרק ד הלכה ה, זוהר פרשת ויקהל דף קצה ע"א ד"ה בההיא שעתא) **והוא לא היה יכול לסבול יותר את כובד משקלם** (פרקי דרבי אליעזר/ פרק מה ד"ה לקח משה את הלוחות) **אף שניסה לאחוז בשתי ידיו** (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויחי כאשר קרב אלי, 'מעבר יבקי' שפת אמת פרק טו ד"ה ובוה נדע למה, רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לט ד"ה כבדון) **שנאמר "וְאֶתֶּפֶשׁ בְּשֵׁנֵי תַלְחַת"** (דברים ט, יז) (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות לט ד"ה כבדון. ראה 'אור החיים' דברים ט, יז), **ולכן נפלו הלוחות מידי משה רבינו ונשברו** (גמ' ירושלמי גמ' תענית פרק ד הלכה ה, זוהר פרשת ויקהל דף קצה ע"ב ד"ה בההיא שעתא, 'ליקוטי השי"ס' מהארי"ז ז"ל חלק י"ב ח"י דף מב ע"ב). **מטעם זה בפסוק בו מופיע שהושלכו הלוחות לארץ, יש שינוי בין 'הקרי' ו'הכתיב' בתיבה "מִיָּדָיו" כפי שנאמר "וַיִּהְיֶה פֶּאֶשֶׁר קָרַב אֶל הַמִּצְחָה וַיִּרְא אֶת הָעֵגֶל וּמַחֲלַת וַיִּחַר אֵף מִן־שֵׁלֶף מִיָּדָיו מִיָּדָיו (כתיב: מידו) אֶת הַלְּחֹת וַיִּשְׂבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר" (שמות לב, יט) ששינוי זה בא ללמד שכאשר משה רבינו קרב אל המחנה הוא נעזר ממש בשתי ידיו על מנת להחזיק את הלוחות, אך גם כך לא היה יכול לסובלם והם נפלו ונשברו** (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'ויחי כאשר קרב אלי. ראה 'רבינו בחיי' שמות לב, טו ד"ה וידוע כי היה).

וכשהושלכו הלוחות מידי משה של משה, הם מיד נגעו בקרקע שתחת ההר ולא בהר עצמו, שנאמר "וַיִּשְׂלֹף מִיָּדָיו אֶת הַלְּחֹת וַיִּשְׂבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר" (שמות לב, יט). **שכל זמן שהיה משה רבינו עדיין בהר היתה שורה שם הקדושה כי ההר היה כולו קודש על ידי מצות ההגבלה ולא קרבה 'רוח הטומאה' לשם, אך כשהוא ירד מן ההר וקרב למחנה** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות מא ד"ה שנאמר וישבר) **וראו הלוחות את מעשה העגל בתחתית ההר** (כ"ל יקרי' שמות לב, טו ד"ה ומה שלא שבר) **מיד פרח הכתב וכבדו עליו הלוחות, והושלכו ונשברו** (רד"ל על 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מה אות מא ד"ה שנאמר וישבר, 'כ"ל יקרי' שמות לב, טו ד"ה ומה שלא שבר' בשם הילקוט שמעוני) **לששים ריבוא שברים כמספר האותיות של דקדוקי תורה אשר היו רמוזים בין כל דיבור ודיבור בעשרת הדברות** (מאמר 'מאה קשיטה' להרמ"ע מפאנו סימן לו ע"י ש"ס), **כי כל התורה כולה על כל דקדוקיה ואותיותיה נכללו באורח פלא בתוך לוחות הברית** (מאמר הנפשי להרמ"ע מפאנו חלק שלישי פרק שישי. ראה להלן).

יש אומרים שלא מהנפילה עצמה נשברו הלוחות, שהרי הם היו עשויים מאבן חזקה הנקראת סנפרינון, ועוד שהיה גודלם שש על שש טפחים ולא יכלו להישבר רק מנפילה של גובה אדם – **אלא שמשה רבינו הלך ושבר אותם בכוונה מכוונת** (ישפתי כהן על התורה/ פרשת עקב על הפסוק 'ואתפוש בשני הלחת') **בידיו** (נפנען רוא' פרשת כי תשא על הפסוק 'וישבר אותם') **אחרי שראה שפרחה מהם הקדושה, והם נפלו לארץ** (כ"ל יקרי' על התורה/ פרשת כי תשא פרק לב, טו ד"ה ומה שלא, 'ישפתי כהן על התורה/ פרשת עקב על הפסוק 'ואתפוש בשני הלחת') **שנאמר "וַיִּשְׂלֹף מִיָּדָיו אֶת הַלְּחֹת וַיִּשְׂבֵּר אֹתָם תַּחַת הַהָר"** (שמות לב, יט) (נפנען רוא' פרשת כי תשא על הפסוק 'וישבר אותם'). **וגם אז עלה בידו לשוברם רק מכוח החטא של ישראל** (ישפתי כהן על התורה/ פרשת עקב על הפסוק 'ואתפוש בשני הלחת'). **ועל מעשה זה אמר לו ה' "וישבר כוחך שֶׁשְׂבַרְתָּ"** (ראה 'ילקוט שמעוני' פרשת עקב רמז תתנד, וראה רש"י דברים לד, יב) (וראה מדוע שיבר את הלוחות ב'מדרש תנחומא' פרשת כי תשא אות ל' ואכמ"ל).

האותיות שפרחו מהלוחות הראשונים חזרו ונחקקו בלוחות השניים

ה' יתברך ציוה את משה רבינו לפסול אבנים חדשות ללוחות הברית השניים, שנאמר "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה פְּסֹל לָךְ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁימִים" (שמות לד, א). **לצורך כך גילה הקב"ה למשה רבינו מחצב של אבן סנפרינון בתוך אוהלו, ומשם חצב משה רבינו שני לוחות אבנים** (מדרש תנחומא/ פרשת עקב אות ט, 'פרקי דרבי אליעזר' פרק מו ד"ה רב כהנא, 'רבינו בחיי' שמות לד, א ד"ה ובמדרש). **אך לא חצבם על ידי ברזל, כי אי אפשר היה לחצוב** (פירוש 'הרוקח על התורה/ פרשת עקב י, ג) **ולבקוע את אותן האבנים** (פירוש 'הרוקח על התורה/ פרשת כי תשא לד, א ד"ה לך שני) **אלא הוא שירטט על אבנים מה שרצה לחצוב והראה לאבנים את שם השם הנכבד שהיה על המטה שלו** (פירוש 'הרוקח' פרשת עקב פרק י, ג) **ואז במעשה נס** (פירוש 'הרוקח' פרשת כי תשא לד, א ד"ה לך שני) **הלוחות נחצבו, וכמו שנחצבו אבני האפוד על ידי תולעת השמיר. ונעשו הלוחות השניים דומים לגמרי לשני הלוחות הראשונים** (פירוש 'הרוקח על התורה/ פרשת עקב פרק י, ג).

כאשר משה רבינו חצב את הלוחות השניים הם עדיין לא היו עם הכתב עליהם וגם משה לא היה קרוב אל הקדושה שבהר סיני על מנת שתסייע לו, **לכן הוא היה מוכרח לשאת את הלוחות בשתי ידיו ואף לשאת אותם על כתפיו עד להר סיני, מחמת כובד משאם**. אך כאשר הוא הגיע אל 'הקדושה' שהיתה בהר סיני היא כבר סייעה בעדו, ואז היה יכול ליטול את הלוחות בידו האחת בלבד. לכן כאשר עלה משה רבינו עם הלוחות השניים שהוא חצב נאמר "וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים פְּרָאשִׁימִים וַיִּשְׂכֵּם מֹשֶׁה בְּבִקְרָו וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי פֶּאֶשֶׁר צָנָה ה' אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים" (שמות לד, ד) **שבתחילה היו הלוחות בשתי ידיו מחמת משאם הכבד, אך כאשר הוא עלה "אֶל הַר סִינַי" והתקרב אל הקדושה אזי הסתייע בעדו והיה יכול להחזיקם ביד אחת בלבד שנאמר "וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים"** (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'וישכם משה בבקר', 'אלשיך הקדושי' פרשת כי תשא פרק לד, ד ד"ה אך הנה בא).

הלוחות השניים עלו במחשבה כבר בבריאת העולם (פרקי דרבי אליעזר/ פרק שלישי ד"ה עשרה דברים עלו במחשבה) **ובזה הם היו דומים ללוחות הראשונים, רק שלא נבראו אז ממש כמו שנבראו הלוחות הראשונים** (ביאור הרד"ל על פרקי דרבי אליעזר פרק שלישי אות לח ד"ה ולוחות השניים). **ולא היה הפרש בין הכתיבה שבלוחות הראשונים ללוחות השניים שנאמר "וַיִּקְתָּב עַל הַלְּחֹת פְּמַקְתָּב הָרִאשׁוֹן אֶת עֲשָׂרַת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֶיךָ בְּהַר מִתְּנֻף הָאֵשׁ בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּתְּנֶם ה' אֱלֹהֵי" (דברים י, ד) (ישפתי כהן על התורה/ פרשת עקב ד"ה ויכתוב על הלוחות), וכפי שהבטיח ה' למשה רבינו כי הוא יכתוב על הלוחות השניים את הדברים שהיו על הלוחות הראשונות, שנאמר "וַיִּקְתָּבְתִּי עַל הַלְּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלְּחֹת הָרִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ" (שמות לד, א), **נאמר בפסוק "אֶת הַדְּבָרִים" ולא "כדברים", לפי שהם אותם הדברים ממש שהיו על הלוחות הראשונים ופרחו מהם** (כ"ל יקרי' פרשת כי תשא פרק לב, טו ד"ה והלוחות מעשה אלקים, 'צרוור המור' פרשת כי תשא ד"ה אבל הראשונים אמר בהם).**

כל ההבדל בין הלוחות הראשונים ללוחות השניים, הוא שבלוחות הראשונים גוף הלוחות וגם הכתב שבהם היה מלמעלה, ואילו בלוחות השניים גופם היה מלמטה שנעשה על ידי משה רבינו ואילו הכתב שבהם היה מלמעלה, כי ה' יתברך הוא זה שכתב עליהם, כפי שנאמר על הלוחות השניים "וַיִּקְתָּב עַל הַלְּחֹת" (דברים י, ד) (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'לחם לא אכל ומים לא שתה'). **וכן הוא מה שאמר ה' למשה רבינו "וַיִּקְתָּבְתִּי עַל הַלְּחֹת אֶת הַדְּבָרִים"** (שמות לד, א) **כלומר שה' אמר שהוא עצמו יכתוב עליהם את אותם הדברים שהיו בלוחות הראשונים קודם שנשברו** ('אלשיך הקדושי' פרשת כי תשא פרק לד, א ד"ה ובה להגוים). **ומשום שרוחניות הכתב היתה גם בלוחות השניים, לכן גם בהם היו אותיות 'מ' ו-'ס' תלויות בדרך נס** (ראה גמ' שבת דף קד ע"א, מגילה דף ב ע"ב – ג ע"א) ('אלשיך הקדושי' פרשת כי תשא פרק לד, כו ד"ה וזה יתכן רמז).

מהלוחות השניים כבר לא פרחו האותיות והם התקיימו ועמדו במקומם בכל קדושתם, היות שכבר נהרס בניין הטומאה על ידי משה רבינו ונעשה דין בבונים הרשעים של העגל ובעובדים שנגררו אחריהם. לכן נאמר על הלוחות השניים 'וְאֵפֶן וְאֵרְד מִן הַקֶּהר וְאֶשֶׁם אֶת הַלְּחֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיְהִי שָׁם כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ה' (דברים י, ה), 'וַיְהִי שָׁם' – כלומר שנשארו שם ולא פרחו קדושתם כמו אצל הלוחות הראשונים. "כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ה' – לרמוז שהפה שגזר על הקדושה של הלוחות הראשונים להסתלק מפני קלקולם של ישראל, הוא הפה שגזר על הקדושה של הלוחות השניים שתתקיים, כי כבר נתקן הקלקול כראוי (הרמ"ד וואלי שהיה תלמיד חבר לרמח"ל פרשת עקב על הפסוק יואשים את הלוחות בארון).

כל תרי"ג מצוות התורה נכללו בתוך עשרת הדברות שבלוחות הברית

כל תרי"ג המצוות היו כלולות באותם עשרת הדברות (ירקנטאי על פרשת יתרו בשם ספר הבהיר ד"ה ובכלל העשרה נכלליו, עפ"י זוהר פרשת יתרו דף צ ע"ב ד"ה תאני רבי אלעזר) ולא נעדרה אפילו מצוה אחת בתוכם (פירוש בעל 'הרוקח' על ספר היצירה פרק א ד"ה נתיבות למה אמר), כולל כל מצוות התורה וגזירות דרבנן ועונשיהם וענפיהם ושורשיהם (זוהר פרשת יתרו דף צ ע"ב ד"ה תאני רבי אלעזר). ובכלל זה כל מה שיש בעולמות העליונים ובתחתונים בסודות התורה (זוהר פרשת יתרו דף צ ע"ב ד"ה הני עשר אמירן ד"ה וכלא הוה), על כל שבעים פנים שבתורה. וכנגד השבעים פנים שבאותם הדברות אמרו רבותינו כי "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות" (ראה גמ' שבת דף פח ע"ב בשם ר' יוחנן) (בית מועד לר' מנחם רבא סוף דרוש שנים ושלושים ליום שני של שבועות דף קנט ע"א). ועוד הלוחות כללו כל מה שעתידי תלמיד ותיק לאסור ולהתיר (יני יהודה' על 'מאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו פרק יז אות כח ד"ה ובמה שהיה). וכך הכל התגלה לפני עם ישראל בזמן מתן עשרת הדברות ונחקק בתוך לוחות האבנים (זוהר פרשת יתרו דף צ ע"ב ד"ה הני עשר אמירן ד"ה וכלא הוה).

רבותינו השיגו להבין כמה מצוות מהתורה תלויות בכל אחד מ'עשרת הדברות' ומנו אותם. בדבר "אֲנֹכִי ה'" (שמות כ, ב) – שמונים מצוות. בדבר "לֹא יִהְיֶה לָךְ" (שמות כ, ג) – ששים מצוות. בדבר "לֹא תִשָּׂא" (שמות כ, ד) – ארבעים ושמונה מצוות. בדבר "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת" (שמות כ, ח) – שבעים וחמש מצוות. בדבר "כִּפֹּד אֶת אֲבִיךָ" (שמות כ, יג) – שבעים ושבע מצוות. בדבר "לֹא תִרְצַח" (שמות כ, יג) – חמשים מצוות. בדבר "לֹא תִגְאָף" (שמות כ, יג) – חמשים ושמונה מצוות. בדבר "לֹא תִגְנֹב" (שמות כ, יג) – חמשים ותשע מצוות. בדבר "לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֶךָ" (שמות כ, יג) – חמשים ושתיים מצוות. בדבר "לֹא תִקַּח אֶת שְׂמַת רֵעֶךָ" (שמות כ, יד) – חמשים וארבע מצוות. ובסך הכל הם שש מאות ושלוש עשרה מצוות התורה (ביאור הרס"ג על ספר היצירה פרק ראשון הלכה ראשונה ד"ה יענד אלרצד' (בתרגום לשון הקודש: יועם ההתחקות המרובה), פירוש בעל 'הרוקח' על ספר היצירה פרק א ד"ה נתיבות למה אמר).

כל המצוות נכללו בעשרת הדברות, והרמז לכך כי בפסוקים של הדברות הראשונות (מעשה רוקח' על המשניות מסכת עוקצין דף קכא כ"א טור ב ד"ה ובמדרש הנעלם) יש בדיוק כת"ר אותיות (ראה 'תיקוני זוהר' תיקון סט דף קיא ע"ב ד"ה ומתחיל ב' דהיה) שהן תרי"ג אותיות כנגד מצוות התורה (ובמדרש רבה' יח, כא ד"ה אמר רבי אמי, פירוש בעל 'הרוקח' על ספר היצירה פרק א ד"ה נתיבות למה אמר, 'עץ הדעת טוב' למחרתיו פרשת יתרו ד"ה יעוד נוכל לומר כי הרגיש, 'מעשה רוקח' פרשת יתרו דף מט ע"א טור א ד"ה ובה מבוארים) ועוד ז' אותיות כנגד שבע מצוות דרבנן ('עץ הדעת טוב' פרשת יתרו ד"ה יעוד נוכל לומר כי הרגיש, 'שליה הקדושי' שער האותיות תחילת אות ב ד"ה 'בריות כתיב ואהבת', 'מעבר יבק' מנחת אהרן פרק ו ד"ה קישוט, 'מעשה רוקח' פרשת יתרו דף מט ע"א טור א ד"ה ובה מבוארים), כאשר שבע אותיות אלו הן התיבות "אֲשֶׁר לְרַעְךָ" (שמות כ, יד) שבסוף עשרת הדברות (פירוש בעל 'הרוקח' על ספר היצירה פרק א ד"ה נתיבות למה אמר, 'עץ הדעת טוב' למחרתיו פרשת יתרו ד"ה יעוד נוכל לומר).

כל מי שהתבונן בלוחות הראשונים היה יודע את כל התורה כולה

מעלתם של הלוחות הראשונים היתה שכל מי שהסתכל בהם היה לומד את כל התורה כולה בכל דקדוקיה ופרטיה ובכל סודותיה היקרים והנחמדים. וזה נרמז בפסוק 'וַיִּהְיֶה עַתָּה מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה וְהַמְקַבְּבֵם מִקְּבֵב אֱלֹהִים הוּא חָרוּת עַל הַלְּחֹת" (שמות לב, טז), 'חָרוּת' – יוצא גמטריא תרי"ג עם הכולל, כי הלוחות האלו היו מלבוש יקר לכל תרי"ג המצוות שהם כללות כל האורות שהיו בלוחות. ומשה רבינו שזכה לקבלם הסתכל בהם כל צרכו, ולפיכך למד את כל התורה בלי טורח ועמל, ולא היה דבר בסודותיה שהיה נסתר מעיניו (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'והלוחות מעשה אלקים'). וכן זכו לראות את הלוחות הראשונים גם יהושע ושבעים ושישה הזקנים שהיו נמצאים קרוב אל משה בהר סיני (בית אלקים' להמבטייט שער היסודות פרק יב ד"ה דברות האחרונים).

אם לא היו ישראל סורחים בעגל (יני יהודה' על מאמר חיקור דין חלק ב פרק טז אות יח) לא היו נשברים הלוחות הראשונים, ואז לא היתה התורה משתכחת מישראל (עירובין דף נד ע"א) כפי שהיה בעקבות שבירת הלוחות (ישמו אברהם: לר' אברהם פלאגי חלק ב דרוש יג להספד ד"ה ומאחר עלות כל זה). ואז היו ידיו של משה רבינו אֲמֹנֶת אֲמֹן להחזיק תמיד את הלוחות (יני יהודה' על מאמר חיקור דין חלק ב פרק טז אות יח) ולהיות תשמיש קדושה לכסא כבודם של הלוחות (מאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ב פרק טז ד"ה יולול סרחני ועייש). וכל תלמיד ותיק היה יכול אז להסתכל ולהתבונן בלוחות ועיניו היו רואות כפי כוחו את כל דקדוקי התורה שהיו חרותים עליהם. (מאמר חיקור דין' להרמ"ע מפאנו חלק ב פרק טז ד"ה ואלו זכינו). כי כל מה שעתידי תלמיד לחפש כבר נחרת על הלוחות הראשונים ברמז נפלא, והמתין עד שאותו התלמיד יתבונן בהם ויוציא לאור תעלומות חכמה (יני יהודה' על מאמר חיקור דין חלק ב פרק טז אות כג). ולדבר זה כבר לא הועילו הלוחות השניים (יני יהודה' על מאמר חיקור דין חלק ב פרק טז אות יח אות כב).

ישראל שחטאו לא זכו לקבל את הלוחות הראשונים השלמים (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'והלוחות מעשה אלקים'), לפיכך נגזר עליהם שיצטרכו ללמוד תורה בכל טורח ודוחק העולם (הרמ"ד וואלי פרשת כי תשא על הפסוק 'והלוחות מעשה אלקים', יזע שמשון' פרשת כי תשא דף פט ע"א טור א ד"ה מדרש ילקוט) מתוך טלטול וטירוף הדעת וחוסר מזונות (יזע שמשון' פרשת כי תשא דף פט ע"א טור א ד"ה מדרש ילקוט). וכך במקום שילמדו על ידי צפייה בלוחות הברית הם צריכים עמל ויגיעת השכל (יני יהודה' על מאמר חיקור דין חלק ב פרק טז אות כד ד"ה ושועתינו), וגם זה מתוך שכחה של התורה (עפ"י 'קהלת יעקב' ערך 'ישי' ד"ה השכחה בא משיבת) וריבוי מחלוקות (עפ"י 'טעמי המצוות' לרבנו מנחם הבהלי מצוות לא תעשה מצוה רפד). אמנם לעתיד לבוא בימות המשיח, ישראל יקבלו שכר כפול ומכופל על כל עמלם זה (יזע שמשון' פרשת כי תשא דף פט ע"א טור א ד"ה מדרש ילקוט), ואז גם הלוחות הראשונים יחזרו לקדמותם (מאמר 'מאה קשיטה' להרמ"ע מפאנו סימן לו) ויהיו על ידיו של משה רבינו, אשר ילך עמהם לפני עם ישראל (מאמר שבתות ה' להרמ"ע מפאנו דף ט בסופו ד"ה 'הדרן לסעודה'. ועייש עוד בדברים הנפלאים שעתידיים להיות אי"ה) במהרה בימינו, אמן.

העלון גם לעילוי נשמת: יצחק בן ברקב ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: מאיר בן משה ז"ל, יונה בן שמואל ז"ל, ברתה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: שרה סילבי בת עזיזה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: ציונה שושנה בת חנה במון הייז אליהו בן גובקר הייז שרה ברחמי שילה ליום רצואה שלמה ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: אהרון בן עזיזה ז"ל אֲרֵלָע עֲלֵיהָ בַת פֹּרְטוֹן מִסְעֵדָה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת גרשון הנולדת משרה אשת דוד ז"ל נלביע א' מבעט התשס"ט ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: ג' צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: אליהו בן ג' צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: ג' צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: ג' צ.ב.ה.
--	---	---	--	---	--	---------------------------------	--	---------------------------------	---------------------------------